

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

8. MAJA

ŠTEV. 19

Važna opozorila sadjarjem

Štiri silne nadloge tarejo naše sadjarje, nadloge, ki se jih večina še vse premalo zaveda in še vse premalo uvažuje nasvete in opozorila, kdaj in kako se je treba boriti s povzročitelji teh nadlog. V mislih imamo zajca, voluharja, zavijača, ki povzroča črvivost in pa škrlup ali fuzikladij, ki dela sadje krastavo. Prva dva naravnost streežeta po življenju sadnega drevja samega in torej prav v temelju ovirata razmah sadne kulture; druga dva pa kakovost sadnega pridelka tako kvarita, da od njiju pokvarjeno sadje nima skoraj nobene veljave.

O ogromni škodi, ki jo prizadeva zajec skoraj vsako zimo, imajo naši sadjarji vprav letos dovolj žalostnihkušenj. V tisoče in tisoče gre število sadnih dreves, ki so popolnoma uničena. Še več je pa tako poškodovanih, da so obsojena v počasno hiranje. V milijone gre škoda na narodnem premoženju, škoda, ki se ne da popraviti in povrniti. In vso to škodo bodo morali, radi ali neradi, trpeti naši sadjarji. Tu ni nobene druge pomoči nego temeljita sprememba lovskega zakona v prilog kmečkim interesom in pred vsem v zaščito našega tako kruto prizadetega sadjarstva.

Drevje, ki je oglodano okrog in okrog noter do lesa, in takega ni malo, je brezpogojno izgubljeno. Vsaj deloma rešiti se pa da tisto drevje, kjer je zveza med koreninami in vrhom ostala nepretrgana vsaj na eni strani debela. Take rane je treba, dokler so še kolikor toliko sveže, najprej ob robovih pogladiti, da se odstrani raztrgano in razcefrano lubje. Potem jih pa čez in čez namažemo s cepilno smolo. Marsikje pa cepilne smole ni pri rokah. Tu si pomagamo z mastno ilovico, ki ji primešamo svežega kravjeka. Oboje razmočimo v vodi, da nastane mehkeemu testu podobna tvarina. Če mogoče, primešajmo še nekoliko plev, da se maža bolje sprime, ko se posuši. Sama ilovica ni tako učinkovita kakor s primesjo kravjeka. Kravjek uporabljajo sadjarji že od pamti-

veka v to svrho ne samo pri nas, ampak tudi drugod po svetu. Maža iz ilovice in kravjeka velja kot izvrstno zdravilno sredstvo tudi pri vseh drugih ranah na drevju, ki so nastale po kaki mehanični poškodbi ali zaradi ozebe. Takih ran je zlasti letošnje pomlad povsod po sadovnjakih. S cepilno smolo mažemo prav na tanko. Mažo iz ilovice in kravjeka moramo pa nanesti na rano bolj na debelo ($\frac{1}{2}$ —1 cm) in jo nazadnje poviti z vrečvino ali vsaj z močnim papirjem, da ne more odpadati, ko se posuši.

Pritožbe glede voluharja so zadnje čase nekoliko prenehale, menda zato, ker je stopila bolj v ospredje neprimerno večja škoda po zajcu in so sadjarji na voluharja nekoliko pozabili. Vendar pa ta tišina še ne pomeni, da bi bil voluhar že zatrt. Še vedno je na delu in ne spodjeda samo sadnega drevja, ampak jemlje s tem ljudem tudi veselje do sadjarstva. Zdaj spomladi je najugodnejši čas za zatiranje tega hudega škodljivca. Po dose-danjih izkušnjah dosežemo dober uspen z lovom in zastrupljanjem. Kdor se izuri v lovu z navadnimi, preprostimi, pa izvrstnimi žirovskimi pa-tmi (kleščami), lahko z majhnim trudom in neznatnimi stroški izdatno omeji škodo, ki jo prizadeva voluhar. Po obdelanih in obsejanih vrtovih pa imamo lažje delo s strupom. V to svrho je že davno vpeljan poseben strup — maža celio, s katero zastrupimo korenjeve, peteršiljeve ali kake druge korenine, ki jih voluhar čišla. Seveda je tudi pri tem delu potrebna neka spret-nost in vaja, pa velika vztrajnost.

Zdaj pa še nekaj opozoril glede črvivosti in škrlupa. Kakor je bilo že pre-mnogokrat opisano, povzroča črvivost zavijač — nočni metuljček, ki bo kmalu potem, ko bo drevje ocvelo, zalegal na mladí zarodek jajčeca, iz katerih se v kratkem izležejo ličinke. Te se prilično čez dober teden dni, odkar so se izlegle, zavrtajo v plod in v njem žive, da dora-stejo. Sredi poletja so že godne; tedaj zle-

zejo iz plodov, se v kakem skrivališču zabubijo, iz bube prodere metuljček, ki zaletuje na že močno razvite plodove drugi zarod.

Nekako ob istem času, ko začne zavijati spomladi zalegati prvi zarod, se prično razvijati tudi trosi fuzikladija, ki so prezimili na drevju in v odpadlem listju. Oba ta dva zajedavca plodov (zavijača in škrup) moremo skupno zadeti s primerno sestavljenim škropivom, s katerim obdelamo sadno drevje ob natančno določenih dobah.

O tem važnem opraviu pišemo že leta in leta na tem mestu in po drugih strokovnih listih. Zato naj danes samo v spomin pokličemo, kar je brezpogojno treba upoštevati in je bistvene važnosti.

Najcenejše, zanesljivo učinkovito pa tudi najpreprostejše škropivo 3/4 zavijača in krastavca je **nosprasiť** v 1/4 % raztopini (na 100 litrov vode pol kilograma nosprasiť, brez vsakršne druge primesi). 100 litrov takega škropiva, ki je pripravljeno v nekaj minutah, stane okoli 15 din.

Drugo prav tako učinkovito škropivo je 2 % žveplenoapnena brozga z dodatkom

300 g arezina (na 100 litrov vode 2 kg temeljne žveplenoapnene brozge in 300 g arezina). Obe sredstvi preskrbujejo podružnice Sadjarskega in vrtnarskega društva, ki jih je čez 300 v banovini. To drugo sredstvo je za kakšen dinar dražje nego prvo. Glede škropiva torej nihče ne more biti v zadregi. Preskrbeti ga je pa treba o pravem času, da se more škropljenje opraviti, ko pride čas za to, in sicer: Prvo škropljenje **takoj, ko drevje ocvete** (ko se cvetje osuje) ali najkasneje tisti teden po cvetju. Drugo škropljenje opravimo prilično **tri tedne po prvem**. Če le mogoče, škropimo še tretjič zopet okoli 3 tedne po drugem škropljenju. Za vse tri škropljenja uporabljamo enako škropivo (nosprasiť ali pa žvepleno apneno brozgo z dodatkom arezina, kar je komu bolj pri rokah).

Škropimo v lepem, mirnem vremenu, in sicer tako, da zadenemo od vseh strani zlasti liste in plodove. Škropivo se mora močno razpršiti, da se vleže po listih in drugih delih drevesa prav na goste v najfinejših kapljicah. H.

Več domačega semena

Čeprav smo agrarna država, moramo vendar priznati, da je naše poljedelstvo mnogo zaostalo za poljedelstvom tipično industrijskih držav. Te industrijske države delajo s polno paro, da izboljšajo svoje poljedelstvo. Cilj jim je osamosvojitev produkcije s čim boljšo obdelavo zemlje, da so kar najmanj odvisne od agrarnih držav.

Za nas je pa zanimivo dejstvo, da uvažamo iz teh industrijskih držav mnogo produktov, ki bi jih lahko sami pridelali, boljše in cenejše. Ta nepotreben uvoz bomo pa sedaj, ko je Evropa spet v vojni, precej težko občutili. Zelo mnogo uvažamo semen in to v vseh vrst. Že letos so nekatere države prepovedale izvoz nekaterih semen in se ne morejo več dobiti. Če bi pridelali zadosti semena doma, bi zdaj ne bili v zadregi.

Vse to nam mora biti v pobudo, da se odločimo, kolikor mogoče vse seme pridelati doma. Vsi vemo, da je dobro seme neobhodno potrebno v poljedelstvu in vrtnarstvu. Vsi pripomočki, kot je dobro in pravilno obdelana zemlja, primerno gnojenje in nega rastlin nam ne morejo

dati obilnega pridelka, če nimamo primerne semena. Vsak si sam ne more pridelati vsega semena, ki ga potrebuje. Število kulturnih rastlin je preveliko in oskrbovanje nekaterih pretežavno. Tudi vremenske in druge prilike ne dovoljujejo v vsakem kraju gojiti poljubne rastline za seme. Toda praksa je pokazala, da se lahko pri nas pridelava mnogo in dobrega semena, sposobnega celo za izvoz. Črna detelja, fižol, repa, to so priznani produkti naše zemlje, cenjeni na inozemskem trgu. Mnogo bi se moralo izboljšati, gojiti manj vrst, a te po možnosti selekcionirati. Začeti pa moramo tudi s pridelavo semen, ki se dosedaj niso ali pa le v malih količinah pridobivali doma. Za marsikaterega bi bil to celo dobičkonosen posel, ker se izbrano, dobro seme plačuje mnogo bolje kot navadno, mešano.

Važnost vzgajanja semen je spoznala tudi kr. banska uprava, ki bo letos dajala celo neke nagrade gojiteljem. Preden se pa kdo odloči za vzgojo semen, mora dobro premisliti, katere rastline bo gojil. Poznati mora zahteve rastlin s ozirom na kemijsko in fizikalno svojstvo zemlje — hrano, vlago, toploto itd. Nato pride vpra-

šanje dobave dobrega semena. Le iz zdravega, kaljivega semena lahko pričakujemo zdrave, močne rastline, ki bodo dale mnogo dobrega semena.

Vsak kmet in vrtnar ve, da je kupovanje semen stvar zaupanja, ker se ne more vedno prepričati, če je vsako zrno zdravo, kaljivo in od prave vrste. Če se držimo pri nakupu načela, da kupimo poceni, od prodajalcev, pri katerih se ne ve, odkod so dobili seme in kako staro je, tedaj lahko računamo na neuspeh. Najdražje seme je pogosto najcenejše. Vedno moramo dobavljati seme, za katerega se jamči, da odgovarja vrsti in kakovosti.

Seme moremo pridobivati na svoj račun ali v pogodbi s kakšno semensko tvrdko. Če pridelujemo seme na račun semenske tvrdke, dobimo od nje brezplačno potrebno seme na razpolago. Po žetvi mora gojitelj vrniti isto količino semen tvrdki, ostalo ji pa proda pa dogovorjeni ceni, in sicer vso pridelano količino. V tem primeru gojitelj nima skrbi, kam bi seme prodal. Seveda je zaslužek manjši.

Naj že pridelujemo seme na račun tvrdke in za prodajo ali pa samo za potrebe lastnega gospodarstva, važno je, da se tega dela takoj lotimo in se tudi v tem oziru čim bolj osamosvojimo.

Inž. Bajec.

Trotja zalega

Tudi o trotji zalegi je treba marsikaj vedeti, da čebelar ne trpi tako ali drugače škode v svojem čebelarstvu. Vsi vemo, da je normalno ta zalega v družinah le v gotovi dobi. Zgodaj spomladi, ali z drugo besedo, med zalego v prvih tednih zaleganja ne najdemo trotovine, če je družina v redu. Kaj bi pa takrat družina z njo! Prva stvar je, da se namnožijo čebele — delavke, ki panj »pokonci držijo«. Kajti čez zimo in zgodaj spomladi stare čebele v trumah odmirajo, treba je podmladka.

Kakor hitro pa se družina okrepi in je zunaj paša ugodna, se vzbudi v čebelah nagon po rojenju. Znamenje tega nagona je prva trotja zalega. O tej bomo predvsem govorili. Še prej pa moramo omeniti nekaj važnega!

Tu in tam se čebelarju dogodi, da najde trotjo ali »grbasto« zalego med navadno čebeljo zalego, in sicer je ta trotja zalega kar v čebeljih celicah. Ta pojav je slabo znamenje: matica je zanič. Zakaj trotja jajčka v čebeljih lončkih niso na mestu. Panju je treba pomagati. Če imaš rezervno matico, uniči staro in dodaj (previdno!) rezervno; če je nimaš, boš moral družino pridružiti drugi. Ne zanašaj se, da se bo matica morda »poboljšala«. Saj se revica ne more! Čedalje več boš imel v panju trotje zalege v čebeljih celicah in čedalje več malih trotkov namesto čebel. Vemo pa, da celo s troti ni nobene koristi, kaj šele s trotki!

Tudi se primeri (posebno spomladi in pa po rojenju), da se pojavi v panju nenkrat sama trotja zalega. To je nesreča za družino. Zgodilo se je dvoje: ali je

matica zaradi starosti čisto ob trotje seme (ki ga hrani v posebnem mehurčku) ali ni (po rojenju) sprašena, ali pa družina matice sploh nima in je panj postal »trotovec«. O trotovcu smo tu že večkrat pisali, zato danes ne bomo povedanega več ponavljali. V tem in onem primeru je trotja zalega znak, da bo družina nujno propadla, če ji ne pomagaš. Kako se pomaga, poglej v čebelarske knjige. Tudi tu bomo — če Bog da — ob svojem času o tem obširneje pisali.

Normalna trotja zalega se pojavi v družini torej šele tedaj, ko se je začel buditi nagon po rojenju. Čim bolj nagon raste, bolj se trotja zalega širi. Sprva jo najdeš le nekaj ob čebelji zalegi (če je tam kaj trotjih celic), pozneje je pa raztresena po vsem satovju, kjer koli je kaj trotovine. Če si pustil v panju mnogo satja s trotovino, boš našel lahko trotje zalege skoraj toliko ko čebelje. To seveda ni v redu. Če hočeš trote v družini omejiti na majhno število (čisto jih ne smeš, pa jih tudi ne moreš!), pazi skrbno, kakšno satovje puščaš, ozir. daješ v plodišča.

Ko se začne troti izlegati, nastane v družini nov položaj. »Možaki« prinese novega življenja, ki se kaže v izredni pridnosti čebel, v rojenju itd. Toda te lepe idile je kmalu konec. Ko so namreč družine odrojile, so se matice sprašile in je v naravi začelo primanjkovati sladkega soka (nektarja), se začne trotji propad. Zalege v normalnih družinah ne najdeš več; če jo pa najdeš, bodi posebno pazljiv, da se ti ne napravi kaj narobe. Stare

trote pa začno čebele izganjati, čemur pravimo »trotja vojska«.

Od trotje vojske dalje v panjih, ki so v redu, ne najdeš več trotje zalege. Pač pa dobiš v gotovih panjih trote še v jeseni, ne da bi bilo v družini kaj narobe. Ti troti ne pomenijo drugega, kakor da se družina dobro počuti, da čuti izobilje na hrani in da je močna ter zdrava. Poudariti je pa treba še enkrat: to je primer samo, če je sicer v družini vse v redu!

Vprašanje trotje zalege je v modernem čebelarstvu izrednega pomena zaradi po-

tomstva. Čim zlahnejši so troti po pasmi in po svojem razvoju, tem boljši zarod dobiš na čebelah. Zato sodobno čebelarstvo na prašitvih (plemenitvih) postajah naravnost vzgaja iz najboljših družin »trotjake«, t. j. panje, ki pridelujejo trote za oplemenjevanje matic. Toda navaden čebelar »trotjakov« ne potrebuje. Zato naj si ta kratka navodila zapomni, da bo tudi zastran trotje zalege v njegovih panjih tako, kakor pri dobrem čebelarju mora biti.

Laneno seme

Nič manj važno in koristno, kakor je predivo pa ni drugo darilo lanu — seme, ki nam daje olje. To olje, rabijo po mnogih državah za zabelo ljudje, tudi pri nas gre mnogim v tek. Saj se sveti tako lepo zlatorumeno, časih tudi rjavo, ima svoj vonj in okus, ki se mu pa človek kmalu privadi. Če se kdo opeče, mu devajo na boleče mesto zmes iz lanenega olja in jajčnega beljaka. Če namažete desko v tanki plasti z lanenim oljem, se vam na zraku okisa (oksidira), izpremeni pri tem v smolasto snov, se torej posuši. Laneno olje uporabljajo za izdelovanje linoleja in voščenega platna, ki ni nič drugega kot platno, prevlečeno z lanenim firnežem, ki mu pridevajo raznih barv in lakov. Iz tega olja delajo tudi tiskarsko črnilo in firnež. Firnež dobite, ako kuhate laneno olje z minijem (svinčevim okisom) ali pa z rjavim mangancem. Tako kuhano olje se na zraku

hitro posuši, pustivši za seboj prevleko, ki je trda, blesteča in v vodi nerazstopna. Kuhati je treba olje pri 250 stop. C toliko časa, da izgubi eno dvanajstino svoje teže; olje postane debelo, vlečno, lepko; če ga pa kuhate še naprej, da izgubi v celoti šestino svoje teže, dobite tiskarski firnež, ki da s sajami pomešan — tiskarsko črnilo. Razne nepremočljive (ponjave) za na vozove, rjuhe za šotore in blago za dežne plašče, vse to ni nič drugega kot tkanine prevlečene z oljnim firnežem. Linoleum ali tepih iz plutovine ima pa za podlago jadrovino, ki je prevlečena s plutovinastim zdrobom in kuhanim lanenim oljem. Če pomislite, da izdelujejo iz raznih platnenih odpadkov in cunj tudi najfinejši papir, katerega velika večina izvira sicer iz lesa, boste lahko izprevideli, da zavzema lan med kulturnimi rastlinami eno izmed najodličnejših mest.

ovfr.

Pomladna zelenjadna in želiščna jedila

9. Špinačni vložki. Mešaj žlico masla, da dobro naraste; prideni dvoje jajc, kuhane in skozi sito pretlačene špinače, 2 do 3 kuhane in pretlačene krompirje, sol in prav malo moke. Ko si vse skupaj dobro premešala, oblikuj z žlico majhne vložke in jih zakuhaj v slanem kropu. Kuhane vložke rahlo pobiraj iz kropa. jih potegaj v kozico, kjer si razgrela presno maslo in ga potresla z drobtinicami. Špinačne vložke daj kot samostojno jed na mizo. Vložke tudi lahko zakuhaj v juhi in imaš juho s špinačnimi vložki.

10. Špinačni testeni grah. V skledi mešaj žlico masla. Ko naraste, pridaj dvoje jajc, kuhano in pretlačeno špinačo, malo soli, mleka in moke, da dobiš mehko testo. To testo pretlači skozi cedilo v slan vrel krop, kjer naj vre pet minut. Kuhane poberi iz vode, ga polij z mrzlo vodo, stresi v kozico, kjer si razbelila zaseko in daj kot samostojno jed na mizo. — Špinačni testeni grah pretlači tudi po želji v juho, ki da prav dobro špinačno zakuhaj.

11. Špinačni rezanci, blekci itd. Pripravi vse, kakor za rezančno testo, to je:

moko, jajca, sol in vodo. Namesto vode pridaj rezančnemu testu pretlačene špinache, zamesi rezančno testo, ga razvaljaj, osuši in zreži na široke rezance, na blekce ali podobno. Rezance zakuhaš lahko na ponarejeni juhi ali pa v slanem krožju ter jih zabeljene z zaseko daš kot samostojno jed na mizo. K telečji pečenki pa se te vrste špinadne testenine posebno podajo v omaki, ki se naredi na tale način: Razgrej eno žlico olja in eno žlico masla, mu prideni drobno zrezane čebule in le prav malo česna. Ko malo zarumeni, prideni redke paradižnikove mezge, ki naj nekoliko vre. V to omako, ki naj bo tudi primerno slana, stresi špinadne testenine, ki si jih prej seveda dobro odcedila, jih rahlo premešaj ter daj s telečjo pečenko na mizo.

12. Špinadne klobasice. Speci tanke omelete. Naredi nadev iz kuhane in pretlačene špinache, dveh jajc, smetane, malo popra in zdrobljenega česna ter po okusu soli. Vsak omet posebej namaži z nadevom iz špinache, ga od obeh strani zapogni ter po dolgem zvij, položi v z maslom pomazano kozico, po vrhu polij s smetano in speci v pečici. Špinadne klobasice so izvrstna samostojna jed za postne dni, pa tudi za oblogo k pečenkam se dobro podajo.

13. Špinadna ometna potica. Kakor za špinadne klobasice, tudi za potico speci omelete, ki naj bodo čim večji. Pripravi si okroglo, primerno veliko kozico, ki jo dobro namaži z mastjo. Na dno kozice položi omelete tako križem, da je vse dno pokrito in vsakega namaži z istim nadevom, kakor klobasice. To ponavljaš toliko časa, dokler imaš kaj ometov, ozir. špinadnega nadeva. Potica naj bo kake tri prste visoka. Zgornja plast naj ne bo špinadni nadev, pač pa omet, ki ga z žlico tako poravnaj, da je potica povsod enakomerno visoka. Vmešaj eno jajce, dve žlici smetane, polij potico po vsej gornji plasti, jo daj v pečico in speci svetlo rumeno. Pečeno zreži in daj vroče na mizo.

KUHINJA

Gorka drobnjakova omaka. V razbehljeno mast denem pol žličke sladkorja. Ko ta zarumeni, pridenem pol žlice masti in pol žlice drobtin. Ko je moka zarumenela, primešam pest drobno zrezanega drobnjaka, premešam in zalijem z juho. Ko omaka nekaj časa vre, po potrebi oki-

sam in dam s praženim ali piré krompirjem na mizo. Pri tej omaki je vedeti tole: Okus omake ostane oster in rezek, ako omaka malo časa vre. V nasprotnem primeru se ostrost in rezkost omili.

Drobnjakova omaka z jajci. Troje jajc skuham v trdo. Ko dobrih deset minut vro, so kuhana. Kuhana jajca denem za pol minute v mrzlo vodo, da se lažje olupijo. Rumenjake pretlačim in jim med mešanjem prilivam polagoma 3 žlice olja. Ko je mešanica volna, jo okisam s kisom, po potrebi osolim in ji pridenem drobno sesekljane drobnjaka in drobno sesekljane beljake. Omako dam k mesu na mizo.

Drobnjakov ponvičnik za v juho. Žlico masti ali toliko surovega masla dobro zmešam z dvema rumenjakoma. Mešanici pridenem dve na kocke zrezani in z mlekom napojeni žemlji, žlico sesekljane drobnjaka, sneg dveh beljakov in žličico moke. Ko so vse te snovi dobro zmešane, jih zravnam za prst na debelo na pomazano in z moko potreseno pekačo in spečem v pečici. Pečen in malo ohlajen ponvičnik zrežem na kocke in dam z vrelo juho na mizo.

Jančkove ali kozličeve zarebrnice v haljci. Zarebrnice razdelim, jih ostrgam od koščic, potolčem in nasolim. Posebej sesekljam malo čebule, zelenega peteršilja, strok česna, malo majarona in malo drobnjaka. Vse te dišave in zelenjave oprážim na surovem maslu ter z njimi namažem zarebrnice po obeh straneh. Zarebrnice zvijem skupaj, jih zavijem v oblate, namočim v raztepenem jajcu, osušim v drobtincah in ocvrem na masti.

DOMAČA LEKARNA

Za otročje grinte: Razstopi neosoljeno prikaženo salo, dokler je še toplo mešaj vanj žveplenega cveta. Mešaj dolgo, da se lepo sprime. S tem namaži zvečer grinte, potem, ko si umila obraz s toplo izkuho ovsene slame. Zjutraj odmij zopet z ovseno. Na četrto masti pride žlička žvepla.

Snaga pol zdravja. Bolhe, stenice, pajki, ščurki in druga golazen, so drobnj sovražniki, ki nam izpodiedajo življenje. Otrok, ki ga ščiplje bolha, ali ga grize stenica, je slaboten in medel. Bolnik ki ga muči mrčes si ne opomore. Mnogim boleznim je pomočnik mrčes. Frenaša klice jetike. tifusa in drugih raztepljivih bolezni. Večkrat se je zgodilo, da je na-

stopilo zastrupljenje krvi po piku pajka. V Parizu sta obolela dva otroka za jetiko — zdravnik je dognal, da so bile tega krive stenice. Nadloga stenic, teh nočnih tihotapk, se širi. Prineses jo iz mesta, potovanja, kopališča, prime se te na ulici, prileze iz hiše v hišo, iz sobe v sobo. Sovražnike zdravja prežene sonce, zrak, omelo, krtača in krop. Le na sonce s posteljino!

Kadar te je premočil dež si zdrigni ves život z žganjem. Opešanega bolnika zdrigni z žganjem vsako jutro, sklepe, vele roke in noge zmoči večkrat na dan z

njim. Na gnojne tvore, prisad, devaj v žganje: namočeno platno, ko so segreje, vrzi v ogenj in deni drugo, dokler se ne potolaži ogenj. Z dobrim žganjem namaži čelo, roke in senci, to naredi močne oči, če si namažeš zjutraj prsa in vrat z žganjem, koristi to pljučam, dene posebno dobro nadušljivim. Če si se spotil v soparnem zraku, izpij šitec dobrega žganja, tako tudi po kosilu, če imaš opešana čreva. Pri pljučnici pomaga zelo žganjev obkladek. Ob pravem času je požirek žganja zdravilo — če ga piješ preveč, je strup, ki ti mori dušo in telo.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Po podatkih z dne 1. maja so bile cene živine te: voli I. vrste 7.50—8 din, II. vrste 7—7.50, III. vrste 6.50—7; telice I. vrste 7.50—8, II. vrste 7—7.50, III. vrste 6.50—7; krave I. vrste 6—6.50, II. vrste 5—5.50, III. vrste 5; teleta I. vrste 8—9, II. vrste 7—8; prašiči špeharji 10—11, sremski špeharji 12—13, pršutarji 9.50—10 din kg žive teže.

Kranj. Na ponedeljskem sejmu dne 30. aprila so plačevali živino takole: voli I. vrste 9.25, II. vrste 8.50, III. 7.50; telice I. vrste 9.25, II. vrste 8.50, III. 7.50; krave I. vrste 7.50, II. 6.75, III. 5.50; teleta I. vrste 8.75, II. vrste 7.75, prašiči špeharji 12—13, pršutarji 10—11.50 din za kg žive teže; mladi prašički 7—8 tednov stari 190—280 din komad.

Maribor. Na sejmu dne 23. aprila so prodajali živino takole: voli* poldeboli 5—6.50 din, plemenski voli 5.75—7, biki za klanje 4.50—5.50, klavne krave, debele 4.50—6, molzne krave 4—6, krave za klobasarje 3.10—4, mlada živina 5—7 din, teleta 5.50—6.75 din za kg žive teže.

Brežice. Po zadnjih podatkih z dne 24. aprila so zaznamovali sledeče cene: voli I. vrste 10 din, II. vrste 9, III. 7.75; telice I. vrste 9, II. vrste 8, III. vrste 6.50; krave I. vrste 8, II. vrste 6, III. vrste 4.50; teleta I. vrste 8, II. vrste 7 din, prašiči špeharji 13, pršutarji 10 din za kg žive teže.

Slovenske Konjice. Po poročilu od 25. aprila so imeli v okraju naslednje cene živine: voli II. vrste 6—7, III. vrste 5—6 din; telice II. vrste 6—7, III. vrste 5—6; krave II. vrste 3, III. vrste 2.50; teleta II. vrste 7—8 din, prašiči špeharji 13—14, pršutarji 12 din 1 kg žive teže.

Slovenji Gradec. Dne 24. aprila so beležili v okraju sledeče cene: voli I. vrste 6.50—7, II. vrste 5—6, III. vrste 4—4.50; telice I. vrste 6, II. vrste 3, III. vrste 4; krave I. vrste 5, II. vrste 4, III. vrste 3; teleta I. vrste 7, II. vrste 6, prašiči pršutarji 8—11 din za kg žive teže.

Ptuj. Na sejmu dne 23. aprila so zaznamovali sledeče cene: (za voli ni podatkov), telice I. vrste 7.25, II. vrste 5—6, III. vrste 4.50; krave I. vrste 6, II. vrste 5, III. vrste 3—4; biki 4—6 din; vse za 1 kg žive teže. Konji 600—7000 din, zrebata 1200—3000 din komad.

Na svinjskem sejmu dne 24. aprila: debele svinje 9.50—10 din, pršutarji 8—9, plemenske svinje 7.75—8.50 za 1 kg žive teže; mladi prašički od 6—12 tednov stari 110—150 din komad.

Ljubljanski trg

Žito. Pšenica 2.70—2.80 din za kg, rž 2.50—2.60, ječmen 2.35—2.70, oves 2.50—2.65, proso 2.65—3, kornuza 2.30—2.60, ajda 2.20—2.50, fižol ribničan 5—5.50, prepeličar 6.75—7 din za 1 kg.

Kurivo: premog tona 390—410 din, trda drva 1 prm 140 din, žagana trda drva 150, mehka drva 75, oglje 1.50—3.50 din za 1 kg.

Kрма: sladko seno 100 kg 110—130 din, polsladko seno 105—110, kislo seno 95—105, slama 50 din.

Mariborski trg

Mlevski izdelki: pšenična moka št. 00 3.60—4 din, za kg, št. 2 din 3.25—3.50, št. 4 3.20—3.50, št. 6 din 2.70—3, ajdova moka 4—5, kornuza mehka 2.250, ržena 2.75—3,

otrobi koruzni 1.25—1.75, pšenični 1.50—2, koruzni zдроб 2.75—3.75, pšenični zдроб 4—5 din za kg.

Zito: pšenica 1 kg 2.50, ječmen 2.50, rž 2.50, oves 2.25—2.50, proso 2.50—3.50, ajda 2, fižol 6—7, grah 9—13, koruza 2—2.50 din za 1 kg.

Kurivo: trda drva 1 prm 100—125, žagana 110—137 din, mehka drva 90—110, oglje kg 1.25—2, rjavi premog tona 350—380 din.

Krma: sladko seno 100 kg 180 din, kislo seno 160, slama 75 din.

Veterinarski nasveti

Izstopanje nožnice pri telici — trod. K. M. P. V. Pri vaši telici, ki je en mesec pred porodom, opazate, da izstopa maternica ali trod. Želite vedeti, zakaj pride do tega pojava, jeli mogoče podedovan. Jeli stvar odpravljiva in dali ima zle posledice za porod. Dalje želite vedeti, če telici škoduje vožnja. — Nožnica izstopa navadno pri oslabilih kravah, ki ne dobivajo v krmi dovolj potrebnih snovi, predvsem apna. Trod navadno ni v zvezi z dednostjo. V kolikor je telica dobro razvita v zadnjem delu, ne predstavlja izstopanje nožnice posebne nevarnosti pri porodu. Vožnja v takem primeru precej škoduje, zato do poroda ne smete več telice vpregati. Morate pa dati telici čim več prilike, da se mnogo giblje. Ne bi bilo napačno, če bi jo začeli spuščati na pašo. Med hrano ji dajajte dnevno trikrat po srednjo pest klajnega apna. Priporočljivo bi bilo dajati telici tudi Težakovo olje trikrat dnevno po 1 žlico. V hlevu uredite ležišče tako, da bo zadnji konec 15 do 20 cm višji od prednjega. To dosežete tako, da postavite v ležišče še en pod, katerega pa pri spodnjem koncu podložite za 20 cm. Če se boste ravnali po navodilih je precej verjetnosti, da se bo stvar do poroda poboljšala.

Odrevenelost ali bramor jezika. L. I. L. Že dalj časa opazate, da vaša krava težko žre ter veliko slini. Krava je tudi shujšala. Najprej ste mislili, da je hrana vzrok tega stanja. Menjali ste ji hrano, a krava ni nič lažje jedla niti se ni popravila. Začeli ste sumiti zobovje, če ni mogoče tam vzrok otežkočenemu žrenju. Odprli ste živali gobec in ko ste prijeli za jezik, se vam je zdel nekam preveč trd in lesen. Bolj proti dnu jezika ste opazili nekakšno rano. Želite vedeti, jeli sprememba na jeziku vzrok opisanih sprememb ali kaj drugega. — Izgleda, da ste vi zadeli pravo. Navedeni znaki govore namreč s precejšnjo sigurnostjo za odrevenelost jezika ali bramor znan-

stveno aktinomikoza jezika. Bolezen povzročajo glivice, ki jih je povsod dovolj, posebno radi se drže raznega žita kakor: ječmena, pšenice in rži in seveda tudi zemlje, kjer je žito rastle. Večkrat se dogaja, da si govedo na kak način poškoduje jezik in skozi te poškodbe vniknejo glivice v notranjost jezika, na katerem povzročajo sploščata rumenkaste pegice, nato mehurčke in kasneje čire. Jezik živali zelo boli ter postane iz dneva v dan trši in žival vedno teže je. Ako pomoč ne pride pravočasno, postane jezik popolnoma lesen in skoraj negiben, kar ima za posledico, da žival ne more jesti in ne prežvekovati tako, kot je potrebno. Žival zelo shujša in oslabi ter postaja neuporabna za delo, a tudi za meso ni shujšana žival kaj pridna. Svetujem vam, da čimprej pokličete žvinozdravnika, da poskusi zaustaviti pogubonošno delovanje glivic. Če se pa ne bi odločili za zdravljenje, tedaj prodajte žival mesarju, dokler je še kaj vredna.

SEJMI

14. maja: živ. in kram Bučča vas, živ. in kram Ljutomer, Metlika, Radovljica, St. Vid pri Stični, Radohova vas, živ. Kamnik, svinj. Do¹. Lendava, živ. in kram. Koprivnik (?), Vel. Loka (?), svinj. in kram. Zagorje ob S., svinj. Središče (?), živ. in kram. Laško, Marenberg, živ. in kram. Mozirje, Pristava, svinj. Ormož, živ. Ljutomer, konj. in gov. Maribor, živ. in kram. Lemberg, Planina pri Šmarju, Slovenj Gradec, Teharje. — **15. maja:** živ. Ljubljana, svinj. Celje, Trbovlje, živila in praš. Trbovlje. — **16. maja:** živ. in kram. Ig. živ. Stopiče, živ. in kram. Kočevska reka Krka v kraju Videm, Moravce, Studenec pri Krškem, živ. in kram. Vojnik, živ. in kram. Pilštajn, Razkrižje, Vojnik, svinj. Turnišče. — **17. maja:** svinj. in drobn. Maribor. — **18. maja:** živ. Rakek, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje. — **20. maja:** živ. in kram. St. Jernej, Višnja gora, živ. Vrhnika, živ. in kram. Mozelj, Senožeti pri Dolu, živ. Sv. Lenart v Slov. gorah, Sv. Jurij, pri Celju — trg, živ. in kram. Bogojina. — **21. maja:** svinj. Ormož, gov. in konj. Ptuj, Videm na Savi, svinj. Dol Lendava, živ. in kram. Vavče pri Litiji, Črnomelj (?). — **22. maja:** živ. in kram. Grahovo, svinj. Celje, Trbovlje, živ. in kram. Loka pri Židanem mostu, Lemberg. — **24. maja:** živ. in kram. Nova vas, svinj. in drobn. Maribor, živ. in kram. Sv. Peter pod Sv. gorami, svinj. Turnišče, gov. in kram. Martjanci. — **25. maja:** živ. in kram. Mala gora pri Kočevju, Mengeš, Radeče pri Židanem mostu, St. Gotard, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje, živ. in kram. Gor. Radgona, Kotlje, Podčetrtek v Verečah, Svetina in Vitanje.

PRAVNI NASVETI

Odpadki v gozdu. L. F. Sosed je sekal na meji, tako da je obležalo precej vrhov in vejevja na vašem svetu. Takrat je sosed obljubil, da bo to odstranil, pa ni. Vprašate, če smete vi te odpadke zase porabiti. — Sosea opozorite nato, da v smislu dogovora vejevja odstrani ter mu določite primeren naknadni rok, sicer da boste to storili sami na njegov račun. Vrednost vašega dela se bo verjetno pobotala z vrednostjo vejevja v gozdu. Brez takega predhodnega opozorila pa vej ne smete odpeljati.

Skrajšan rok. S. V. Vprašate, ali Vam pripada pravica do skrajšanega roka, ker živite pri materi in očimu, ki ni sposoben za delo. Brat in sestra pa sta že od hiše odpravljeni. — Razlogi, ki jih navajate, bi bolj govorili za oprostitev od vojaške službe kakor pa do pravice do skrajšanega roka. Pravice do skrajšanega roka nimate, ker starejši brat ni služil pri vojakih. Pravico do oprostitve pa bi imeli, če bi Vas smatrali za edinega hranitelja nesposobnih družinskih članov, ki se vzdržujejo izključno od osebnega dela in Vašega zaslužka in plačujejo na leto manj kot 120 din neposrednega davka in če v Vaši družini ne bi bilo nobenega družinskega člana, sposobnega za delo in pridobivanje. Med nesposobne družinske člane se po zakonu štejejo moški pod dovršenim 17. in nad dovršenim 60. letom starosti in ženske pod 18. in nad 45 let starosti. kakor tudi vsi družinski člani ne glede na leta starosti, ki so pri specialnem zdravniškem pregledu ocenjeni za nesposobne za delo in pridobivanje.

Neopravičena ovadba. K. F. Če boste mogli dokazati, da vas je sosed ovadil, da ste točili nezatrošarjeno vino in če je ovadba izmišljena, lahko sosedu tožite.

Oporoka. F. K. Oporoka, ki jo je mati lastnoročno napisala in podpisala, bo, kar se tiče oblike, veljavna in ni treba nobenih prič ali sodelovanja sodišča ali notarja. Gledati pa mora, da vsakemu otroku določi vsaj tako velik dedni delež, kolikor znaša po postavi predpisani »nujni dedni delež« ali »dolžni delež«. Dolžni delež znaša za zapustnikove otroke polovico zakonitega dednega deleža. N. pr. ako je pet otrok in ni zakonskega druga, znaša zakoniti delež otroka eno petino vrednosti zapuščine, dolžni delež pa znaša polovico tega, t. j. eno desetinko. Otroci, ki v testamentu ne bodo dobili

niti dolžnega deleža, bodo po zapustnikovi smrti lahko zahtevali dopolnitev dednega deleža.

Pridobnina od vožnje gramoza. G. F. V letu 1938 ste prevzeli nabavo gramoza za državno cesto ter Vam je davčna uprava takrat predpisala pridobnino kljub temu, da v letu 1939 niste več dobavljali gramoza in ga tudi letos več ne dobavljate, Vam davčna uprava pridobnine noče odpisati. Vprašate, kaj bi storili. — Za dohodke, ki ste jih imeli v letu 1938, se Vam je predpisala pridobnina v davčnem letu 1939. Najbrž niste obvestili davčne uprave, da v letu 1939 niste več dobavljali gramoza. Če Vam je davčni odbor tudi za leto 1940 naložil pridobnino, lahko vložite pritožbo na reklamacijski odbor. Pritožbo vložite pri davčni upravi.

Smrtna nesreča. L. F. Mizarski pomočnik se je pri delu smrtno ponesrečil. Njegova mati je dobila pogrebno izplačano od OUZD v Ljubljani. Po preteku dveh let po nesreči, pa je vložila tožbo proti delodajalcu, ki je bila zadruha in zahtevala plačilo odškodnine še za nadaljnje stroške pogreba, vencev itd., kar da je izdala ob pogrebu sina — Če se je zgodila obratna nesreča delavca, ki je zavarovan pri OUZD, potem imajo poškodovanec ali pa njega svojci pravico do odškodnine po zakonu o zavarovanju delavcev, ki jo je dolžan plačati OUZD v Ljubljani. Do posebne odškodnine napram delodajalcu so le tedaj upravičeni, če je bil delodajalec sam, ali pa, če je bila oseba, za katero delodajalec odgovarja, s kazensko sodbo obsojen, da je kriv nesreče. Ker v vašem primeru ni prišlo do kazenske obsodbe ne bo mogla mati ponesrečenega pomočnika doseči s tožbo nobene odškodnine. — Če doslej niste imeli zastopnika na prvi stopnji, ga vam, ki ste itak dobili prvo sodbo, tudi v drugi stopnji ni treba imeti. Te pravde ne morete izgubiti.

Skrajšan rok. C. E. Prvi sin je služil v podoficirski šoli 12 mesecev, pa je bil odpuščen kot začasno nesposoben. Drugi sin je odslužil polni rok 18 mesecev, tretji sin sedaj služi polni rok in je pri vojakih že 12 mesecev. Četrty sin je pa tudi potrjen na polni rok in služi sedaj že 5 mesecev. Vprašate, ali more četrty sin dobiti skrajšan rok in kdaj naj vloži prošnjo. — Četrty bo imel pravico do skrajšanega roka, čim tudi tretji odsluži popolni rok. Po našem mnenju lahko prošnjo takoj vloži ali pa vsaj takrat, ko bo tretji odslužil popolni rok.

Če lovec ustrelil tujega psa, I. B. Odgovorili smo 3. aprila t. l.